ת"ש [א]דתניא א"ר יהודה אמרו לפני ר"ג הואיל וזו אשתו וזו אשתו [ב]זו מכרה בטל אף זו מכרה בטל אמר להן על החדשים אנו בושים אלא שאתם מגלגלים עלינו את הישנים שמע מינה דיעבד קאמר שמע מינה תניא אמר רבי חנינא בן עקביא לא כך השיבן רבן גמליאל לחכמים אלא כך השיבן לא אם אמרתם בנשואה שכן בעלה זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה תאמרו בארוסה שאין בעלה זכאי לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה אמרו לו רבי מכרה (א) לה עד שלא נשאת נשאת ואח"כ מכרה מהו אמר להו אף זו מוכרת ונותנת וקיים אמרו לו הואיל וזכה באשה לא יזכה בנכסים אמר להם על החדשים אנו בושין אלא שאתם מגלגלין עלינו את הישנים והאנן תנן עד שלא נשאת ונשאת ר"ג אומר אם מכרה ונתנה קיים אמר רב זביד תני מוכרת ונותנת וקיים רב פפא אמר לא קשיא הא ר' יהודה אליבא דר"ג הא ר' חנינא בן עקביא אליבא דר"ג ור' חנינא בן עקביא כב"ש ה"ק לא נחלקו ב"ש וב"ה על דבר זה רב ושמואל דאמרי תרוייהו בין שנפלו לה נכסים עד שלא נתארסה בין שנפלו לה נכסים משנתארסה וניסת הבעל מוציא מיד הלקוחות כמאן דלא כרבי יהודה ולא כר' חנינא בן עקביא [ג]אינהו דאמרי כרבותינו דתניא [ד]רבותינו חזרו ונמנו בין שנפלו לה עד שלא תתארס ובין שנפלו לה משנתארסה וניסת הבעל מוציא מיד הלקוחות: משניסת אלו ואלו מודים: לימא תנינא לתקנת אושא [ה]דא"ר יוסי בר' חנינא באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות מתניתין [א]בחייה ולפירות תקנת אושא בגופה של קרקע ולאחר מיתה: [ב]ר"ש חולק בין נכסים: אלו הן ידועין ואלו הן שאינן ידועין אמר ר' יוסי ברבי חנינא ידועין מקרקעי שאינן ידועין מטלטלין ור' יוחנן אמר אלו ואלו ידועין הן [ג]ואלו הן שאינן ידועין כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים תניא נמי הכי אלו הן שאינן ידועין כל שיושבת כאן ונפלו לה נכסים במדינת הים: ההיא איתתא דבעיא דתברחינהו לנכסה מגברה כתבתינהו לברתה אינסיבה ואיגרשה

אתאי

הא שמע אמר רבי יהודה כו' הואיל וזו אשתו. נשואה: **וזו אשתו.** ארוסה. מה נשואה נפלו לה משנשאת מכרה בטל כדקתני במתניתין הבעל מוציא כו': **אף זו.** שנפלו לה כשהיא ארוסה יהא מכרה בטל ואפי' כשהיא עודה ארוסה: **אמר להם על החדשים.** שאתם אומרים עליהם מה זו מכרה בטל אנו בושים על מה שאמרנו בטל אלא שאתם אומרים לי עליהם מה זו מכרה בטל כו'. ולא גרסינן אמר להם אף זו לא תמכור וכן מצאתי בתוספתא: **שמע מינה.** מדקאמרי ליה אף זו מכרה בטל שמע מינה דיעבד נמי קשיא להו: **לא כך השיבן.** בעוד שדנו לפניו במוכרת בעודה ארוסה לא כך הוצרך להשיבם על החדשים אנו בושים שהרי תשובה נצחת יש כאן שיש להפריש בין ארוסה לנשואה וכן השיבן עליה לא אם אמרתם כו': **ולא בהפרת נדריה.** לבדו אלא אם כן אביה עמו דתנן[ב] אביה ובעלה מפירין נדריה: **אמרו לו רבי מכרה עד שלא ניסת.** נראין דברין במוכרת בעודה ארוסה: **ניסת ואחר כך מכרה.** נכסים שנפלו לה קודם נישואין מהו: **אמר להן אף זו מוכרת וקיים אמרו לו הואיל וזכה באשה.** למלאכתה ולמעשה ידיה והפרת נדריה לא יזכה בנכסים שתיקנו לאכול פירותיהן בחייה והילך מכרה קיים: ה"ג **והא אנן תנן עד שלא נשאת ונשאת רבן גמליאל אומר אם מכרה ונתנה קיים אמר רב זביד תני מוכרת ונותנת וקיים: ורב פפא אמר לא קשיא כו'.** מתני' [ז][דקתני אם מכרה] רבי יהודה היא דליהו מסיק ואמר לה [דסבירא ליה אליבא דרבן גמליאל אפי' בעודה ארוסה לא תמכור לכתחילה וכל שכן בנשאת קודם מכירה]. ואף על גב דאיירי רבי חנינא בסיפא לאו דמודה לרבי יהודה דרבן גמליאל אם מכרה אית ליה אלא מוכרת לכתחילה ומאי דלא פריש רבי חנינא במתניתין פריש בברייתא: ה"ג **ורבי חנינא בן עקביא דאמר כמאן כבית שמאי.** בתמיה. דהא בית הלל אפילו במוכרת באירוסין אמרי לכתחילה לא ואם בא לוקח לבית דין לימלך אמרינן ליה לא תיזבון כ"ש משניסאת: **לא נחלקו.** אלא לכתחילה תמכור: **וניסת.** ואחר כך מכרה: **מתני' בחייה.** קאמר הבעל מוציא כדי לאכול פירות בחייה ולאחר מותה יחזיר הקרקע ללוקח ואפי' מתה בחייו לא ירשנה הבעל ואתו באושא ותקון דאפילו גופה של קרקע יורש הבעל: **רבי שמעון חולק כו'.** יש נכסים שמכרה קיים ויש נכסים שמכרה בטל: **ידועין מקרקעי.** ועל מנת אותן נכסים נשאה לפיכך מכרה בטל שהיה מצפה שתפול לה אותה ירושה: **דבעיא דתברחינהו לנכסה.** אלמנה היתה ובאת להנשא והיתה מקדמת ונותנת לבתה כדי להבריח זכות בעלה מהם שלא יזכה בהם והודיעה לעדים שאין זו מתנה אלא להבריח ולא שתזכה בהם הבת אם תתאלמן היא או תתגרש:

אתאי

לא כך השיב ר"ג לחכמים. פירוש על הארוסה שאלו לא הוצרך להשיבם כדאמרינן דתשובה מעולה ונצחת השיבם על הארוסה: **תני** מוכרת ונותנת וקיים. זו היא גירסת הקונטרס ופירש תני במתני' וקשה לרבינו יצחק בן רבינו מאיר דאדרבה היה לו להגיה הברייתא מקמי מתני' ועוד דאם היה מגיה הברייתא הוי ר"ג שפיר כב"ה והשתא דמגיה מתני' הוי ר"ג כב"ש דלב"ה אפי' באירוסין לא תמכור לכתחילה ועוד כי היכי דפריך בסמוך לרב פפא ור' חנינא בן עקביא כב"ש טפי ה"ל למיפרך לרב זביד דלדידיה ליכא לשנויי לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה דאם ר' חנינא בן עקביא ור"י שניהם לא שנו פלוגתא דב"ש וב"ה אם כן מי שנאה ונראה דגרסינן תני אם מכרה ונתנה קיים ומגיה הברייתא ורבינו חננאל גרים במתני' מוכרת ונותנת ובברייתא אם מכרה ונתנה ומשני רב זביד תני אם מכרה כו' ומגיה מתניתין מקמי ברייתא כדי שלא להעמיד ר"ג כב"ש ובתר הכי פריך לרב פפא דלא מגיה מתניתין ור"י כב"ש ולא גרסינן רבי חנינא בן עקביא כב"ש וגירסא זו לא גרסינן בברייתא דלעיל אף זו לא תמכור דהא מתני' קתני מוכרת לכתחילה ולרב פפא דלא מגיה מתני' תיקשי ומיהו קשה קצת דהיכי משני דלר"י לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה הא משמע מתני' דר"י שנה פלוגתא דב"ש וב"ה דעלייהו קאי: **לא** כר"י ולא כר' חנינא בן עקביא. פי' לא כאמרו לפניו דר"י ולא כאמרו לפניו דרבי חנינא דתרוייהו מודו בעד שלא נתארסה וניסת דמכרה קיים ולא פליגי אלא כשנתארסה וניסת והא דמשמע לקמן בהכותב (דף פג.) דעד שלא ניסת וניסת מכרה בטל דתנן א"כ למה כתב לה דין ודברים שאם מכרה ונתנה קיים ומוקי לה בנמלא בכותב לה ועודה ארוסה א"כ אותם נכסים נפלו לה עד שלא ניסת וכניסת איירי דהא [י]משמע דאם לא כתב לה דין ודברים כו' מכרה בטל היינו כאמרו לפני ר"ג דלר"ג מכרה קיים ואין סברא לומר דאתיא כרבותינו דחזרו ונמנו:

לימא תנינא לתקנת אושא. תימה לרבינו יצחק והא תקנת אושא הואי אפי' בנפלו לה מן האירוסין או קודם כדמשמע בהאוכל (ב"ק פט: ושם) דקאמר התם תני חדא עבדי מלוג יוצאים בשן ועין לאשה אבל לא לאיש ותניא אידך לא לאיש ולא לאשה מאי לאו מר אית ליה תקנת אושא ומר לית ליה לא דכ"ע אית להו תקנת אושא כאן קודם תקנה כו' ולמאי לא אמר כאן שנפלו לה באירוסין כאן שנפלו לה אחר נישואין אלא שמע מינה דאפי' נפלו לה באירוסין איתא לתקנת אושא ויש לומר דבלאו הכי משני לה שפיר:

כתבתינהו לברתה. פי' בקונטרס והודיעה לעדים שלהבריח מתכוונת ואין נראה לרבינו יצחק דא"כ אמאי פליגי רב ענן ורבא אדרב נחמן פשיטא דלא קנתה ונראה לרבינו יצחק דלא אמרה מידי אלא גילוי מילתא בעלמא איכא ולא הוי דברים שבלב שאינם דברים דהכא ודאי הדבר ניכר שלא נתכוונה אלא להבריח דנפשה עדיפא לה כדאמרינן בסמוך (וע' תוס' לקמן צו. ד"ה וכין):

עשאום

עין משפט נר מצוה

ב א מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' ז ח טוש"ע אה"ע סי' צ סעי' ט:
ג ב ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף יא:

◆

תוספות רי"ד

רב שמואל דאמרי תרוייהו בין שנפלו לה נכסים עד שלא תתארס בין שנפלו לה משנתארסה ונשאת הבעל מוציא מיד הלקוחות אינהו דאמרו כרבותינו דתניא רבותינו חזרו ונמנו בין שנפלו לה עד שלא תתארס בין שנפלו לה משנתארסה ונשאת הבעל מוציא מיד הלקוחות: נפלו לה משנשאת וכו'. נימא תנינא לתקנות אושא דאר"י ב"ח באושא התקינו האשה שמכרה בנ"מ בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחו' מתני' בחייה ולפירות תקנת אושא בגופה של קרקע. פי' מאי דתנן במתני' שהבעל מוציא מיד הלקוחות הוא כ"ז שהיא בחייה ומפני שהפירות משועבדים לו אבל לאחר מיתה נתקיים המכר ללוקח שאין לו לבעל אלא פירות בחייה ויורשה לאחר מיתתה. ואם קדמה ומכרה נכסי' בחייו מכרה מכר שאין הבעל יורש אלא מה שנמצא לה לאחר מיתה דומיא דבן שיורש את אביו ואם מכר אביו בחייו הרי מכר. אבל באושא התקינו שיוציא מיד הלקוחות אפילו גוף הנכסים לאחר מיתתה שעשו הבעל כלוקח ראשון כשנשאה כאילו קנה כל נכסיה וכיון שהוא לוקח ראשון מוציא מלוקח שני בלא דמים ולוקח שני מפסיד דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה אך אם ידוע שהדמים היה ביד אשה בעת מיתה או אם נתנתן לבעל שחייב להחזיר להם הדמים [א]. (עיין בערך מו בס"ה): ר"ש חולק וכו'. אלו הן ידועים ואלו הן שאינן ידועים. א"ר ינאי ידועים קרקע שאינן ידועים מטלטלי. פי' שמקרקע שא"י להחביאן דעתו של בעל עליהן ואינו מתיאש מהן אבל המטלטלין מפני שהיא יכולה להחביאם אין דעתו של בעל עליהן ומתיאש מהם והילכך אם מכרה ונתנה קיים ור"י אמר אלו ואלו ידועים הן. ואלו הן שאינן ידועים כל שנפלו לה נכסים במדה"י פי' בודאי בהני כיון דבעל לא ידע מהן ואין בלבו עליהן אם מכר"נ קיים ותנ"ה אלו הן שאינן ידועים יושבת כאן ונפלו לה נכסים במדה"י עיין הפסק בסוף הילכתן אם הל' כר"ש ואם לאו: ההיא איתתא דבעיא דתברחינהו נכסי מגברא כתבתנהו לברת פי' מפני שהיתה רוצה להנשא והיתה יראה שמא יזכה הבעל בהן קדמה וכתבתה לבתה במתנה פי' הטורה והודיעה לעדים שאין מתנה זו אלא להבריח ולא שתזכה בהן הבת אם תתאלמן או תתגרש. ואינו נ"ל שאילו פרשה דבריה לעדים שאינה נותנתה לה מתנה גמורה אלא להבריחם מבעלה מתכוונת היכי אמרינן לקמן

[א] וכ"כ הרי"ף והרא"ש בפ' נערה דלא איטנייהו להני דמי דשקליה איתתיה מהדר להו ללוקח ע"ש.

מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ח], ב) נ"ל מה ז., ג) [תוספתא פ"ח וע"ש], ד) לעיל נ. ב"ק פט: ב"מ לה. צו: ב"ב נ. קלט:, ה) [נדרים סו:], ו) נ"י כ"י, ז) [אוכל פירות ומשמע כו'. כצ"ל מהרש"א].

◆

גליון הש"ס

גמ' אינהו דאמרי כרבותינו. נדה סה ע"ב:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל רבי מכרה עד שלא כצ"ל ותיבת לה נמחק:

◆

מוסף רש"י

אמר להן אף זו. במוכרת באירוסין לכתחלה לא תמכור ואם מכרה ונתנה קיים (רש"ש דפוס ספרד). באושא התקינו. כשהיתה סנהדרין באושא שגלתה וישבה שם סנהדרי גדולה כדאמרינן בר"ה (לא.) גבי עשר מסעות (ב"מ לה.). האשה שמכרה בנכסי מלוג. הקרן (לעיל נ.) בחיי בעלה. להיות הבעל אוכל פירות בחייה וגוף הקרקע יהיה ללוקח לכשתמות (ב"מ לה.) שאם ימות בעלה יזכה בהן ואם תמות היא ויירשנה בעל יפסידו ונכסי מלוג הן נכסים שנפלו לה מבית אביה או שהכניסה קרקעות שלא נישומו בכתובתה ולא קיבל בעל עליו אחריות ואוכל פירותיהן בחייה בתקנת חכמים תחת פרקונה, ולהכי מיקרי מלוג, שמולגין ומחסרין בעל, שאוכל הפירות כמליגת הראש (רשב"ם ב"ב קלט:). ומתה. ובעל יורש אשתו דבר תורה (ב"מ צו:). הבעל מוציא. גוף הקרקע מיד הלקוחות והכי מוקי לה תקנת אושא בגופה של קרקע לאחר מיתה (ב"מ לה.). דאמרי רבנן כלוקח והוא לוקח ראשון (לעיל נ.) דאע"ג דבעלמא קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי, בעל בנכסי אשתו אלמוה רבנן לשעבודיה משום איבה והוי כלוקח ראשון (ב"ק פט:) ומיהו לבכי אהני מכירת האשה, שאם ימות בעלה בחייה יעמוד הלוקח (רשב"ם ב"ב נ.).